

Projevy kontaktu jazyků, typy jazykových situací

Jazyky v kontaktu

- **Bilingvismus** - setkání (kontakt) dvou různých jazyků; schopnost používat dva jazyky na úrovni rodilého mluvčího (přirozený x umělý)
 - *monolingvismus* („jednojazyčnost“)
 - *multilingvismus* („vícejazyčnost“)
- **Lexikální výpůjčky** - „přejímání“ výrazů
- **Kalky** - výrazy vzniklé doslovným překladem výrazu cizího (např. mrakodrap - небоскрёб)

Jazyky v kontaktu

- **Pidgin** - nejméně výraznější výsledek kontaktu jazyků
 - zjednodušený jazyk vzniklý na základě některého světového jazyka s příměsí jazyka domorodého
 - použití - pro omezené účely (obchod)
 - např. čínský pidgin - směs čínštiny a angličtiny
- **Kreolština** (kreolský jazyk) - rozvinutější a funkčně zatíženější pidgin
 - už není jen pomocným jazykem, ale stal se prvním jazykem nějakého řečového společenství

Jazyky v kontaktu

- **Sabir** - pomocný amorfní nestabilní jazyk bez pevné gramatické struktury
 - slouží k občasnému nesystematickému dorozumívání náhodných komunikantů (např. středozevní sabir)
- **Umělé jazyky** - nepůvodní jazyk, uměle vytvořený
 - univerzální jazykový prostředek
 - neslouží k přímé komunikaci (např. programovací jazyky)

Diglosie

- ovládání a používání dvou jazyků s odlišnou sociální a kulturní funkcí na jednom území
- diglosie švýcarská - němčina (vyšší) a švýcarská němčina (nižší)
- arabská diglosie - arabština klasická a mluvená
- v Česku je obecná a spisovná čeština na hranici tohoto jevu

Jazyková situace

- archív jazykových systémů a podsystémů (útvárů jazyka), jež jsou jistým způsobem distribuovány v národních, sociálních, sociálně teritoriálních společenstvích, jež však tvoří jednu integrovanou společnost

Kritéria členění jazykových situací

- možno sledovat, zda se jedná v konkrétních případech
 1. o jaz. situaci zachycující soubory jazyků
 2. o jaz. situaci zachycující různé útvary jednoho a téhož jazyka
- podle tohoto kritéria rozlišujeme jaz. situace:
 - a) **exoglosní** - užívání různých jazyků
 - b) **endoglosní** - různé variety (odchylky) jednoho jazyka

➤ možno sledovat, zda jsou složky tvořící archisystém jaz. situace

1. rovnoprávné - netvoří hierarchii

2. nerovnoprávné - tvoří hierarchii

➤ podle tohoto kritéria rozlišujeme jaz. situace:

a) **rovnovážné** - jazyky v rovině

b) **nerovnovážné** - nadřazený a podřazený jazyk

Typy jazykových situací

- **Exoglosní rovnovážná**
 - **Exoglosní nerovnovážná**
 - **Endoglosní rovnovážná**
 - **Endoglosní nerovnovážná**
-

Exoglosní rovnovážná

- v rámci jedné společnosti paralelně funguje více jazyků
- **Švýcarsko** - francouzština
 - němčina
 - italština
- **Belgie** - francouzština
 - vlámsština

Exoglosní nerovnovážná

- 2 složky- lokální jazyk (hovorová složka)
- integrující jazyk (spisovná složka)
- **Velká Británie** - lokální - velština, příp. irština
- integrující - angličtina

Endoglosní rovnovážná

- spíše vzácná
- na 1 území funguje paralelně několik podsystémů (útvary) jednoho jazyka funkčně zcela rovnocenným způsobem
- **Somálsko**

Endoglosní nerovnovážná

- nejčastější
- podle míry diferenciacie národního jazyka
3 typy situací:
 - jednosložková situace - **Island**
 - dvojsložková situace - **ČR, Slovinsko**
 - třísložková situace - **Itálie, Německo**

Děkuji za pozornost!

